

SLANGENKOPPEN EN TIJGERJAGERS

ILLEGALITEIT EN CRIMINALITEIT ONDER CHINEZEN IN NEDERLAND

JAAP KNOTTER
DIRK J. KORF
HIU YING LAU

M.M.V. KIM KUO

COLOFON

Universiteit van Amsterdam Bonger Instituut voor Criminologie

Postbus 1030
1000 BA Amsterdam

020 525 3918

bonger-fdr@uva.nl

www.bonger.nl

15

Slotbeschouwing

Aan het begin van de twintigste eeuw kwamen de eerste groepen Chinezen naar Nederland. Meestal waren het zeelui en vaak verbleven zij hier illegaal. Veel Chinezen waren ondergebracht in logementen in Amsterdam en Rotterdam. Zij vormden een gesloten, maar ook intern verdeelde gemeenschap. Ten gevolge van de Eerste Wereldoorlog kwam de klad in de zeevaart. Dit droeg bij aan strijd tussen Chinezen om de macht bij het verwerven en verdelen van de schaarse werkgelegenheid in de zeevaart. Daarbij vielen ook doden. Naast dit onderlinge geweld waren Chinezen ook betrokken bij mensensmokkel, wapensmokkel en opiumhandel.

Tot kort na de Tweede Wereldoorlog bleef het aantal Chinezen in Nederland vrij stabiel – niet in het minst omdat tijdens het interbellum geregeld groepen illegale c.q. ongewenste Chinezen het land werden uitgezet. Toch zien we al de eerste tekenen van wat later zo kenmerkend zou worden voor Chinezen in Nederland: de eerste Chinese eethuisjes werden geopend en Chinezen gingen zich verspreiden over het hele land. De Chinese keuken – of liever: de op Nederland afgestemde variant hiervan – steeg in populariteit vanaf eind jaren veertig, toen veel mensen uit het voormalige Nederlands Indië naar Nederland verhuisden en Nederlandse soldaten terugkeerden van de strijd tegen de onafhankelijkheid van het latere Indonesië. Onder deze migranten bevonden zich ook Chinezen – en hiermee was het typisch Nederlandse fenomeen van het Chinees-Indische restaurant geboren. Ook kwamen er etnisch Chinezen uit andere voormalige Britse koloniën, zoals Maleisië en Hong Kong, en in de jaren zeventig uit Suriname.

Migratie

De komst van latere generaties (etnisch) Chinezen kan voor een belangrijk deel begrepen worden vanuit de theorie van migratienetwerken en de theorie van cumulatieve causatie. Wat betreft de eerste theorie spelen vooral kettingmigratie en guanxi een rol. Kettingmigratie is geen typisch

Chinees verschijnsel; we zien het ook in sterke mate bij bijvoorbeeld Turken en Marokkanen, zowel in de vorm van gezinshereniging als bij het huwen met een partner uit het (oorspronkelijke) land van herkomst. Guanxi is wel specifiek voor Chinezen en behelst een cultuur waarin wederzijdse verplichtingen en gunsten centraal staan. Familie heeft in dit verband een veel bredere reikwijdte dan in Nederland c.q. westerse landen. Wanneer Chinezen het goed met elkaar kunnen vinden noemen ze elkaar al gauw (peet)broer of (peet)zus, waarbij in de dagelijkse omgang het woord 'peet' wordt weggelaten. Hierdoor is het nog gemakkelijker om een beroep te doen op elkaar. Bovendien reikt guanxi verder en is het ook van invloed op allerlei andere sociale relaties: vrienden, collega's, streekgenoten, etc. Hierdoor beschikken Chinezen over veel meer zogeheten sterke sociale bindingen dan Nederlanders en vaak ook in vergelijking met andere migrantengroepen. Veel Chinezen weten dankzij zulke sterke sociale bindingen naar Nederland te komen en hier ook onderdak en inkomen te vinden. Soms gaat dit relatief eenvoudig en komen Chinezen met een visum direct naar Nederland, om zich bij hun hier reeds woonachtige familie te voegen. Maar ook Chinezen met sterke sociale bindingen zijn vaak aangewezen op mensensmokkelaars. Hetzelfde geldt voor de overgrote meerderheid van Chinezen met zwakke sociale bindingen in Nederland, dat wil zeggen degenen die hier geen familie, vrienden hebben of een beroep kunnen doen op hier reeds gevestigde streekgenoten.

In China zelf is de afgelopen decennia veel veranderd. Een belangrijk aspect hierbij is de migratie binnen China zelf, die zich onder andere manifesteert in een trek van armere naar meer welvarende gebieden, met name van het platteland naar de grote steden. Dit heeft verschillende consequenties. Ten eerste raken Chinezen meer vertrouwd met migratie: na verhuizing in eigen land is de stap om naar een ander land te gaan minder groot. Ten tweede kan het sociale netwerk zich uitbreiden: men leert nieuwe mensen kennen, krijgt nieuwe guanxi-relaties en hierdoor kunnen zich voorheen niet bestaande mogelijkheden openen om China te verlaten. Dit geldt vooral voor degenen die in China carrière hebben weten te maken en zodoende economisch kapitaal hebben weten te verwerven om de overtocht naar landen als Nederland te kunnen bekostigen. Maar hier tegenover staat, ten derde, dat Chinezen in hun eigen land ook gemakkelijker ten prooi kunnen vallen aan mensenhandelaars en mensensmokkelaars. Dat gebeurt onder andere met meisjes en jonge vrouwen die in de grote steden van China ongewild in de prostitutie terechtkomen. Maar ook andere Chinese vrouwen én mannen worden gouden bergen beloofd als zij in zee gaan met mensensmokkelaars. Juist het ontberen van bescherming

van hun familie en vrienden uit de streek waar zij oorspronkelijk woonden, maakt hen tot gemakkelijke slachtoffers van mensensmokkelaars. Zij steken zich in de schulden om naar het rijke westen te vertrekken en gaan een tocht vol ontberingen en een onzeker bestaan in het westen tegemoet. Ook als Chinezen naar Nederland komen om zich te verenigen met hun familie, spelen toch vaak economische motieven mee. Bij sommigen staan politieke motieven op de voorgrond – dat gold zeker in de periode van de studentenopstand in Beijing eind jaren tachtig. Maar het merendeel van de Chinezen is naar het westen gekomen om hier vooruit te komen en vaak ook om hun achtergebleven familieleden van hieruit financieel te ondersteunen. Al dan niet met het uiteindelijke doel om met een betere opleiding en/of voldoende economisch kapitaal naar China terug te keren.

Legaal en illegaal

Na de Tweede Wereldoorlog is het aantal Chinezen in Nederland sterk gegroeid. En met deze groei is de verscheidenheid ook toegenomen. Tegenwoordig wonen er officieel ruim 65.000 Chinezen. Dat zijn alleen personen die zelf in de Volksrepubliek China, Hong Kong of Taiwan zijn geboren en hun kinderen. Maar de kleinkinderen en achterkleinkinderen van in Nederland geboren Chinezen zijn hier niet in meegerekend, noch de etnisch Chinezen uit ander landen en hun nazaten. En ook illegale Chinezen zijn hierin niet verdisconteerd; hun aantal is niet bekend, maar het zijn er zeker vele duizenden. Al met al wonen er in Nederland minstens 100.000 mensen met een (etnisch) Chinese achtergrond. Zij wonen verspreid over het hele land, in elke provincie en in vrijwel elke gemeente, maar met relatief grote concentraties in de Randstad. Met naar schatting elk zo'n 10% van alle Chinezen in Nederland zijn Rotterdam en Amsterdam de absolute koplopers.

In de migratiestroom vanuit China heeft zich een belangrijke verschuiving voorgedaan. Kwamen migranten oorspronkelijk vooral uit Hong Kong, Singapore en Taiwan, de laatste jaren zijn het in toenemende mate 'China-Chinezen' van het vasteland van China, zoals de provincies Zhejiang en Fujian.

Hoewel er in Nederland steeds meer van oorsprong Chinezen zijn die weinig meer met China van doen hebben, is het toch vooral dankzij legale Chinezen dat illegale Chinezen hier (tijdelijk) werk en onderdak vinden. Er is dan ook geen strikte scheiding tussen legale en illegale Chinezen. Maar

er zijn wel netwerken die vooral uit illegale Chinezen bestaan. Veel illegale Chinezen zijn met behulp van slangenkoppen ofwel mensensmokkelaars naar Nederland gekomen. Daarvoor zijn verschillende smokkelroutes. Bij het smokkelen zijn ook niet-Chinezen betrokken, bijvoorbeeld bij het verzorgen van tijdelijk onderdak onderweg, bij het passeren van landsgrenzen en bij vervoer binnen een land.

Chinezen die naar Nederland komen dankzij sterke sociale bindingen, vinden hier sneller onderdak en werk dan Chinezen die zulke bindingen moeten ontberen. De laatste groep wordt soms plompverloren afgezet en moet het zelf maar uitvinden. Asiel aanvragen is een van de manieren om te trachten zich legaal in Nederland te vestigen. In de periode 1997-2000 waren vooral aanvragen van minderjarigen asielzoekers (AMA's) populair onder Chinese migranten. Van slangenkoppen, familie of vrienden kregen zij te horen hoe zij asiel konden aanvragen – en vaak ook welk verhaal zij hierbij dienden te vertellen. Sinds de aanscherping van de wetgeving in 2001 is het aantal Chinese aanvragen aanzienlijk gedaald.

Valse papieren en handel in documenten

Onder (illegale) Chinezen is er een levendige handel in officiële en vervalste documenten. Voor vergunningen, paspoorten e.d. wordt grof geld betaald. Sommigen weten in China en/of later in Europa officiële papieren te bemachtigen. Hetzij door het kopen van papieren door middel van corrupte ambtenaren, een slangenkop of een criminele organisatie, hetzij door het verkrijgen van een werkvergunning of een verblijfvergunning op basis van gezinshereniging, asiel of studie. De mogelijkheid van een (schijn)huwelijk houden Chinezen meestal af. Als zij al willen trouwen, dan toch bij voorkeur met iemand uit hun eigen groep (vaak is dat tevens de streek waar zij oorspronkelijk vandaan komen). Een dergelijk huwelijk levert geen verbetering van hun illegale positie op, want de gewenste partner is eveneens illegaal. Veel illegale Chinezen zien het gebruik van valse documenten en valse namen als de beste manier om je in Nederland – of breder: door de Europese Unie – te verplaatsen. Het is relatief eenvoudig om op een paspoort van een andere Chinees te reizen. De 'buitenlanders', zoals niet-Chinezen steevast worden genoemd, zien het verschil toch niet, zo is de breed gedeelde opvatting. Indien je toch gepakt wordt, dan is dat geen onoverkomelijk probleem. De politie houdt je een tijdje vast, maar daarna word je weer vrijgelaten. De kans om teruggestuurd te worden

naar China is klein en je kunt je in Nederland lange tijd onzichtbaar houden in het illegale circuit (dat zich ook uitstrekt buiten de landsgrenzen).

Werken, wonen en leven in Nederland

Lang niet alle Chinezen in Nederland zijn hier bewust naartoe gekomen. Sommigen hadden zelfs geen idee waar ze terecht zouden komen, of zijn gewoonweg niet verder gekomen dan Nederland, terwijl zij bijvoorbeeld op weg waren naar Engeland. Maar dat zij naar een rijk land zouden gaan, zoveel was wel zeker. Vaak is de verwachting om in een paar jaar tijd veel geld te verdienen om daarna terug te keren naar China. Dat is zelden zo gemakkelijk als aanvankelijk gedacht. En tijdens het verblijf in Nederland kunnen de oorspronkelijke plannen voor remigratie ook bijgesteld worden. Dit geldt met name voor ex-AMA's. Zij zijn intussen al jaren in Nederland, zijn hier naar school gegaan en hebben hun leven hier. Zij zouden het liefst in Nederland willen blijven.

In Nederland doen Chinese migranten vaak heel ander werk dan dat zij in China deden. Omdat het meestal om werk gaat waarvoor geen hoge scholing nodig is, leren ze dit al werkend. Werk wordt vooral gezocht binnen de Chinese gemeenschap. Dit heeft te maken met de sociale netwerken die zij hebben of waar zij zich toegang toe weten te verschaffen, maar zeker ook met de taalbarrière. Illegale werknemers zijn financieel aantrekkelijk voor werkgevers. De illegale werknemers zelf zijn zich ervan bewust dat zij minder betaald krijgen dan hun legale collega's. Daarom willen ze liever een legale status om ook een legaal inkomen te hebben. Maar de werkgevers worden niet per se gezien als uitbuiters, al maken Chinese migranten wel onderscheid naar de afkomst van de werkgever. Werkgevers uit de ene streek in China (vaak, maar niet altijd, de streek waar de werknemers zelf ook vandaan komen) genieten de voorkeur boven een andere streek. Door de toegenomen controles in met name de horeca is het moeilijker voor illegale Chinezen om werk te vinden. Deze controles hebben gevolgen voor zowel werkgevers als werknemers. Werkgevers zijn steeds minder bereid om illegalen in dienst te nemen, of illegale werknemers mogen nog maar enkele dagen per week bij hen werken (of op tijden dat de kans op controle geringer wordt geacht).

Legale Chinezen werken in zeer uiteenlopende beroepen en veel van de kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van de eerste generatie migranten hebben in Nederland snel carrière gemaakt. Ook dit draagt er-

toe bij dat de Chinese horeca onder druk staat. Weliswaar zien we onder de nazaten van Chinese immigranten innovatieve jonge ondernemers in de horecabranche, maar veel vaker kiezen zij voor andere beroepen. Het is dan ook steeds minder vanzelfsprekend dat kinderen in het restaurant van hun ouders blijven meehelpen en later de zaak overnemen. Om de zaak draaiende te houden en een forse maaltijd tegen een schappelijke prijs te kunnen blijven leveren, is de verleiding groot om illegaal personeel aan te trekken. Maar de eerdergenoemde toegenomen controles en de boetes die worden gegeven wanneer illegaal personeel wordt aangetroffen, leiden tot een lastig dilemma voor de ondernemers. Daarbij is er bovendien steeds meer concurrentie van de beautybranche, die de afgelopen jaren sterk in opkomst is. Deze branche bestaat uit Chinese kapsalons, massagesalons en nagelstudiootjes en daar vinden vooral vrouwelijke illegale werkneemsters emplooi. In hoeverre deze trend te maken heeft met de toegenomen controle van de Chinese horeca valt moeilijk te zeggen. Duidelijk is in elk geval dat we hier te maken hebben met een branche die in China zelf al langer uitdijt. Deze branche is niet altijd geheel vrij van (verkapte vormen van) prostitutie. Daarnaast zijn er Chinese sekshuizen en escortclubs met illegale werknemers, uitsluitend of overwegend vrouwen. Verder vinden illegale Chinezen werk als oppasmoeder, in de bouw, in Chinese supermarkten, etc.

Ook bij de woonsituatie is er een scherp onderscheid tussen legale en illegale Chinezen. De snelste en meest effectieve manier voor illegale Chinezen is om via Chinese sociale netwerken woonruimte te zoeken. Langs de legale weg, zoals via een woningbouwvereniging, is dit niet mogelijk. Dus moet het via het illegale circuit. Vaak wonen zij in kleine ruimtes, dicht op elkaar, tegen relatief hoge prijzen. Soms is het niet meer dan een bed en een gedeelde keuken, douche en toilet. Met de hygiënische omstandigheden en de (brand)veiligheid is het vaak slecht gesteld. Illegale werknemers vinden ook wel woonruimte bij of via hun werkgevers. En degenen die via familie naar Nederland gekomen zijn, vinden daar, in elk geval in de beginperiode, dikwijls onderdak. Kenmerkend is vooral dat illegale Chinezen vaak verhuizen – omdat zij hun tijdelijke woonruimte moeten verlaten, ergens anders net iets minder duur kunnen verblijven, of elders in het Nederland of een ander westerse land werk (denken te) vinden.

Doordat illegale Chinezen vaak zes, soms zelfs zeven lange dagen in de week werken, is er weinig ruimte voor vrije tijd. Over het algemeen vinden ze het in Nederland ook nogal saai. Vanwege de taalbarrière, maar ook omdat ze financieel niet veel te besteden hebben. Ze komen liever bij elkaar om samen te eten en te drinken. Dit gebeurt vaker bij elkaar thuis

dan in een kroeg of restaurant. Voor veel Chinezen is gokken een populaire bezigheid. Ook als ze niet willen gokken is een amusementshal een plek waar ze elkaar kunnen ontmoeten en praten. Er is geen entreegeld of identificatie nodig en vaak is er gratis drinken.

Uitbuiting

Door een westerse bril bekeken worden veel illegale Chinezen uitgebuit. Zeker geldt dat voor de hoge prijs die zij voor de reis moeten betalen aan mensensmokkelaars, maar ook voor hoe zij tegen teveel geld worden gehuisvest en voor hoe zij tegen geringe betaling lange werkweken moeten maken, zonder een beroep te kunnen doen op sociale voorzieningen. Toch klagen ze niet snel en termen als uitbuiting en misbruik zullen ze niet gauw zelf gebruiken. Ze weten dat zij weinig verdienen, maar berusten in hun lot. Vaak is hun inkomen hier vele malen hoger dan in China. En de gedachte dat het in toekomst alleen maar beter kan worden, houdt hen op de been. Daarnaast zorgen de lange werkweken ervoor dat ze weinig geld kunnen uitgeven en toch nog kunnen sparen. Hierdoor zijn ze in staat om gespaard geld naar familie en vrienden in China te sturen, waardoor ook zij kunnen profiteren van het hier verdiende geld.

Uitbuiting in combinatie met mensensmokkel of mensenhandel wordt vaak in verband gebracht met gedwongen prostitutie. Dit lijkt geen omvangrijk Chinees verschijnsel, maar het komt zeker voor in Nederland. Tegelijkertijd zijn er in de beautybranche ook vrouwen die tegen de wil van hun werkgever betaalde seks hebben met klanten.

Criminaliteit

Vóór de Tweede Wereldoorlog waren opiumhandel, wapensmokkel en mensensmokkel de drie typen delicten die kenmerkend waren voor de Chinezen in Nederland. Nu, bijna een eeuw later, vinden we Chinezen betrokken bij het leveren van grondstoffen voor ecstasy of als producenten van synthetische drugs en ook bij mensensmokkel. Maar ook dodelijke steek- en schietpartijen blijven voorkomen. Er zijn zowel legale als illegale Chinezen betrokken bij criminaliteit.

Een analyse van gegevens uit de politieregistraties van Amsterdam-Amstelland en Utrecht levert geen indrukwekkende aantallen aanhoudin-

gen onder Chinezen op. De verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat illegale Chinezen zich onthouden van criminaliteit omdat ze dan minder risico lopen om door de politie ontdekt te worden en mogelijk het land uitgezet worden, of dat de politie er weinig prioriteit aan geeft. Toch worden wel illegale Chinezen aangehouden en ook vanwege overtreding van de Vreemdelingenwet gedetineerd. Indien Chinezen wel voor andere overtredingen of misdrijven worden aangehouden dan is dit het vaakst voor vermogensdelicten, met name winkeldiefstal. Dit kan als 'overlevingscriminaliteit' geïdentificeerd worden. Echter, winkeldiefstal is typisch een delict dat in het algemeen vaak voorkomt. Tegelijkertijd valt op dat weinig Chinezen worden aangehouden op verdenking van andere vormen van diefstal, zoals woninginbraak. Daarin wijken ze dan toch weer af van het algemene beeld bij vermogensdelicten. Kortom: er zijn wel aanwijzingen voor overlevingscriminaliteit, maar het kan zeker geen volledige verklaring bieden voor de criminaliteit die gepleegd wordt door illegale Chinezen. Want geweldsdelicten kunnen toch niet afgedaan worden als overlevingscriminaliteit.

Een belangrijke beperking van politiecijfers is dat zij sterk afhankelijk zijn van de aangiftebereidheid. In het geval van Chinese slachtoffers van Chinese daders – en voor zover we kunnen nagaan worden Chinezen vaak slachtoffer van Chinezen (intra-etnische criminaliteit) – speelt dit een grote rol. Veel Chinezen, zowel legale als illegale, menen dat het strafklimaat in Nederland te mild is. Dit heeft onder andere tot gevolg dat Chinese slachtoffers vaak geen aangifte doen van bijvoorbeeld afpersing, omdat, zo is de heersende mening, de daders snel weer worden vrijgelaten en slachtoffers die aangifte hebben gedaan nog meer problemen kunnen krijgen. De aangiftebereidheid lijkt wel toe te nemen bij Chinese ondernemers van de tweede of latere generatie. Zij zijn opgegroeid met het Nederlandse strafrechtstelsel en hebben daar kennelijk meer vertrouwen in.

Oude en nieuwe groepen in zware en georganiseerde criminaliteit

In de politiestatistieken staat weinig over Chinezen die betrokken zijn bij drugshandel, mensensmokkel en mensenhandel. Dat is wel eens anders geweest: in het midden van de jaren zeventig van de vorige eeuw arresteerde de Amsterdamse politie bijvoorbeeld honderden Chinezen die betrokken waren bij de heroïnehandel. Vaak werden zij het land uitgezet en de heroïnehandel kwam in handen van andere etnische groepen. Tegenwoordig zijn Chinezen actief in de ecstasyhandel – en daarover heeft de

Nederlandse politie ook wel informatie, net als over andere vormen van zware en georganiseerde criminaliteit. Niet dat de Chinese triades zoals deze vroeger – en door de media en de politie ook nu nog wel – werden genoemd nog steeds actief zijn, maar de ‘Chinese maffia’, zoals Chinezen er zelf over spreken, komt in Nederland wel degelijk voor. Deze term slaat op zowel kleine als grotere criminele groepen. En duidelijk is eveneens dat er ook bij grotere groepen niet zozeer sprake is van een klassieke, piramidevormige structuur met aan de top een baas die alle touwtjes in handen heeft, maar van ‘projecten’ die in wisselende samenstelling worden uitgevoerd. Daarom kan beter gesproken worden van ‘disorganised crime’ – waarmee overigens niets afgedaan wordt aan de ernst van de criminaliteit die gepleegd wordt. Moord en doodslag is bepaald geen uitzondering.

Het is van belang om bij Chinese zware en georganiseerde criminaliteit een onderscheid te maken tussen gevestigden (Chinezen van de eerste migrantengeneraties, uit Hong Kong, Singapore, Taiwan en Macau) en nieuwkomers (de China-Chinezen uit bijvoorbeeld Zhejiang en Fujian). Vaak bestaan criminele Chinese groepen uit personen uit dezelfde regio of provincie. Het voordeel hiervan is dat men veilig met elkaar kan communiceren in een taal of dialect die de meeste anderen, ook andere Chinezen, niet verstaan. Bovendien worden de onderlinge contacten met streekgenoten als betrouwbaarder ervaren. Bij zware en georganiseerde criminaliteit zijn gevestigde groepen eerder de organisatoren op de achtergrond, terwijl nieuwkomers juist het gevaarlijker uitvoerende werk opknappen. Maar we zien ook nieuwkomers die actief bezig zijn om in het criminele milieu machtsposities te verwerven. En daarbij wordt geweld zeker niet geschuwd.

Chinese groepen criminelen zijn op verschillende terreinen actief. Dat blijkt niet alleen uit politiedossiers over grote zaken, ook experts weten er over te vertellen. Politie en justitie hebben de laatste jaren vooral zicht gekregen op mensensmokkel, maar ook op ecstasyhandel, gewelddadige overvallen, afpersingen en fraude. Minder zicht hebben politie en justitie op het illegale Chinese prostitutiecircuit.

Bij de bestrijding van Chinese zware en georganiseerde misdaad staan politie en justitie voor een lastig probleem. In het algemeen is al sprake van een sterke dynamiek tussen bestrijding en de manier waarop zware misdaad georganiseerd wordt. Criminelen doen hun best om zoveel mogelijk te weten te komen van opsporingsmethoden en -technieken, om deze vervolgens te proberen omzeilen. Anderzijds leert ook de politie van criminelen en probeert zij vooral met technische hulpmiddelen bewijs te verzamelen. Het lijkt er sterk op dat de traditionele opsporingsmethoden

minder goed te hanteren zijn in het opsporingsproces tegen Chinese criminelen. Observatie, informanten en infiltratie kunnen veelal niet of met moeite gebruikt worden en de telefoontap is een kostbare en tijdrovende bezigheid doordat er gebruik gemaakt moet worden van tolken. Hierdoor lijken Chinese criminelen op punten voor te staan, vooral als zij afkomstig zijn uit delen van China waar talen en dialecten gesproken worden die politietolken (nog) niet beheersen.

Meer controle – meer criminaliteit?

Hoe zit het nu met de relatie tussen illegaliteit en criminaliteit, meer in het bijzonder zware en georganiseerde misdaad in Nederland?

Vooral illegale Chinezen zijn zeer mobiel. Op zoek naar werk en onderdak trekken zij gemakkelijk van de ene naar de andere plaats. Immers, in elke uithoek van Nederland wonen wel Chinezen waar zij in tijden van nood op terug kunnen vallen. De vaak grensoverschrijdende sociale netwerken van Chinezen in de diaspora bevordert deze mobiliteit nog meer. Dit weinig honkvaste gedrag maakt het bestrijden van criminaliteit er niet gemakkelijker op.

Carrière speelt een cruciale rol in het leven van Chinese migranten. De meesten jagen de droom na om in Nederland (of een ander westers land) carrière te maken en veel geld te verdienen. Voorbeelden van Chinezen die het ideaal (legaal en eigen ondernemer) hebben weten te verwezenlijken, houden anderen op de been. Maar voor de meesten wordt deze droom geen werkelijkheid. Naast de zorg om hier te overleven hebben zij vaak ook nog schulden aan mensensmokkelaars af te lossen. Verreweg de meeste illegale Chinezen trachten met hard werken te overleven. Hun wetsovertredingen blijven doorgaans beperkt tot zwartwerken, het opgeven van valse namen of het gebruik van valse identiteitsdocumenten.

Sommige illegale Chinezen kiezen bewust voor een carrière in de criminaliteit. Door toegenomen controle in de Chinese horeca is een van de belangrijkste werkgevers van illegaal Chinees personeel minder geneigd om illegalen in dienst te nemen. Het gevolg hiervan is dat illegale Chinezen zich genoodzaakt voelen om te stelen om hun hoofd boven water te houden. Anderen vormen een gemakkelijke prooi voor Chinese criminelen en worden ingeschakeld bij onder andere afpersing, overvallen, drugsmokkel en mensensmokkel, of komen terecht in de prostitutie.

Vooruitblik

De aanhoudende roep om illegalen uit Nederland te weren stelt de politie voor een moeilijk dilemma. Ten eerste vergroten intensievere controles van personen en bedrijven het risico dat illegale Chinezen hun toevlucht zoeken in 'overlevingscriminaliteit'. Dit probleem geldt voor illegalen in het algemeen, maar vergeleken met de meeste andere groepen illegalen kunnen illegale Chinezen, ook wanneer zij dit zelf wensen, bijzonder moeilijk terugkeren naar hun land van herkomst. Dat komt doordat het uiterst lastig, zo niet onmogelijk is om medewerking te krijgen van de Chinese autoriteiten bij het verkrijgen van de identiteitsdocumenten die noodzakelijk zijn voor repatriëring. Na arrestatie en eventuele detentie kunnen zij niet naar China uitgewezen worden. Dit is een politiek-diplomatiek probleem dat de politie niet kan oplossen. In het verlengde hiervan – ten tweede – vormen illegalen een gemakkelijke prooi voor de zware en georganiseerde misdaad. Het risico dat dit gebeurt wordt versterkt doordat zij, zoals gezegd, niet teruggestuurd kunnen worden naar China en in Nederland geen legale middelen van bestaan hebben. Ten derde staan toegenomen controles op gespannen voet met het opbouwen en onderhouden van vertrouwen, terwijl dit juist een cruciale sleutel vormt voor het versterken van de informatiepositie van de politie binnen de behoorlijk gesloten Chinese gemeenschap.

Als tegenargument zou kunnen gelden dat van meer controle een afschrikwekkende werking uitgaat en dat hierdoor de toestroom van illegale Chinezen naar Nederland vermindert. Verschillende redenen maken een dergelijke ontwikkeling niet echt aannemelijk. De economische vooruitgang in en samenwerking met China gaat gepaard met sterk stijgend personen- en goederenverkeer naar Nederland. Onbedoeld brengt dit ook meer mogelijkheden met zich mee om zich illegaal in Nederland te vestigen, door middel van mensensmokkel of door na een legale aankomst niet terug te keren. De voortgaande migratie binnen China – zo hebben we kunnen vaststellen – verlaagt de drempel om aansluitend naar het buitenland te trekken, uit eigen keuze of als slachtoffer van mensensmokkelaars. Daarbij komt dat Nederland geen eiland is, maar een van de lidstaten van de Europese Unie. Eenmaal binnen de grenzen van de EU is het, ook voor illegale Chinezen, vrij gemakkelijk om naar (en uit) Nederland te reizen.

Naast de vele noeste werkers onder illegale Chinezen in Nederland, die juist hun uiterste best doen om geen crimineel gedrag te vertonen, zijn er

Chinezen die bewust gebruik maken van hun illegale status om in de criminaliteit te kunnen acteren. Doordat zij officieel niet bestaan, kunnen ze anoniem opgaan in de Chinese gemeenschap en zijn ze moeilijk traceerbaar. Hierdoor kunnen ze allerlei criminele activiteiten ontplooiën. Daarbij komt dat illegale Chinezen moedwillig misbruikt worden door de georganiseerde misdaad. Het inzetten van illegale landgenoten is een beproefd recept om gevaarlijke, risicovolle of anderszins minder geliefde werkzaamheden door illegale landgenoten te laten uitvoeren.

Tegen deze achtergrond dreigt een scenario waarbij illegale Chinezen in toenemende mate zullen worden ingeschakeld bij zware en georganiseerde criminaliteit, zoals mensensmokkel, grootschalige drugshandel, afpersing en gedwongen prostitutie.

De bestrijding van deze vormen van criminaliteit vereist veel expertise. Bij een aanpak op projectbasis raakt verworven kennis snel verwaterd. Daarom is het noodzakelijk om op structurele en blijvende basis de 'culturele' kennis en informatiepositie op pijl te houden. Ook zullen nieuwe wegen ingeslagen moeten worden. Daarbij denken we onder andere aan financieel onderzoeken naar illegale geldstromen (bijvoorbeeld 'underground banking'). Gezien het grensoverschrijdende karakter van georganiseerde misdaad is internationale samenwerking bij de bestrijding ervan onontbeerlijk.

Tenslotte dient serieus rekening te worden gehouden met de komst van nieuwkomers binnen de Chinese zware en georganiseerde misdaad in Nederland, met als gevolg een hernieuwde concurrentiestrijd met gevestigde groepen. Tijdig ingrijpen vereist een voortdurende actualisering van kennis bij de politie.